

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка

Кафедра педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

Янченко Т. В. _

(підпис)

(прізвище та ініціали)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ОСВІТИ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

(назва навчальної дисципліни)

Освітня програма _____ Освітні, педагогічні науки _____

(назва освітньої програми для нормативних дисциплін. Не вказується, якщо дисципліна є вибірковою)

Третій рівень вищої освіти

2025_ – 2026_ навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін.
(назва кафедри)

Протокол № 1 від «29» серпня 2025 року.

Розробники: Зайченко Наталія Іванівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Мова навчання – українська.

Мета навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія та теорія освіти та педагогічної науки» є формування у здобувачів освітнього ступеня «доктор філософії» компетентностей щодо визначення історичних і сучасних тенденцій розвитку освіти та педагогічної науки, розуміння закономірностей розвитку освіти та педагогіки в історично-цивілізаційному поступі українського народу та інших народів світу.

Завдання навчальної дисципліни:

- формування компетентностей щодо аналізу й осмислення історичних віх і періодів розвитку освіти та педагогічної науки;
- засвоєння знань про історичні та модерні педагогічні концепції, про значення педагогічної спадщини та діяльності видатних постатей в історії освіти та педагогіки;
- формування розуміння генези та сутності основних категорій педагогічної науки, її теоретико-методологічних засад;
- формування дослідницьких умінь працювати з історико-педагогічними джерелами, співставляти й коментувати їх;
- здійснювати історико-педагогічний аналіз освітніх явищ та процесів; давати оцінки стосовно діяльності та творчості конкретних освітян в історії педагогіки; обґрунтовувати й доводити власну позицію.

«Історія та теорія освіти та педагогічної науки» є обов'язковим освітнім компонентом. Вивчення дисципліни сприяє процесу засвоєння знань щодо історичних тенденцій розвитку класичної, реформаторської, сучасної педагогіки; педагогічних ідей та їх значення в історії освіти та педагогіки; внеску конкретних педагогічних персоналій у поступі національної та світової педагогіки; актуальних проблем освіти та педагогічної науки; генези та сутності основних категорій педагогічної науки, її теоретико-методологічних засад.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історія та теорія освіти та педагогічної науки.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Історіографія історії педагогіки.
2. Історія освіти та педагогічної думки.
2. Теорія освіти та педагогічної науки.

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість годин:	90	
- лекції	14	
- практичні / семінарські	16	
- лабораторні	-	

- індивідуальні завдання	-	
- самостійна робота студента	60	

Статус навчальної дисципліни _____ нормативна _____
(нормативна / вільного вибору)

Передумови для вивчення дисципліни _____

Міждисциплінарні зв'язки з навчальними дисциплінами: «Сучасні теорії пізнання», «Теоретичні засади організації освітнього процесу у ЗВО», «Сучасні інформаційні технології у наукових дослідженнях», «Методологія дослідження з освітніх, педагогічних наук».

Очікувані результати навчання

У процесі вивчення дисципліни передбачається формування у студентів наступних *компетентностей (загальних та спеціальних (фахових))*:

ЗК 1. Здатність до критичного й абстрактного мислення, формування системного наукового світогляду та загального культурного світогляду.

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, здатність до використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 3. Здатність виявляти та вирішувати проблеми, здатність генерувати й обґрунтовувати ідеї та концептуальні положення.

ФК 1. Здатність до оволодіння та осмислення наукових знань за спеціальністю, зокрема з теорії та історії освіти й педагогіки; здатність співвідносити тенденції розвитку вітчизняних і зарубіжних освітніх систем і процесів; уміння визначати, формулювати та використовувати наукову педагогічну термінологію.

ФК 6. Здатність до історико-педагогічного аналізу, до опрацювання джерел дослідження; здатність адаптовувати та екстраполювати педагогічні ідеї в освітній простір, використовувати сучасні методологічні підходи в осмисленні історико-педагогічних явищ і процесів.

ФК 7. Здатність до аналізу, оцінювання та співставлення існуючих освітніх систем, процесів, явищ, технологій у вітчизняній і зарубіжній педагогіці.

Навчальна дисципліна сприятиме досягненню таких *програмних результатів навчання*:

РН 2. Критично осмислювати знання про концептуальні засади, цілі, завдання, принципи, тенденції функціонування освіти в Україні та світі для розв'язання дослідницьких і професійних завдань.

РН 4. Застосовувати загальнонаукові та конкретно-наукові принципи, поняття і категорії для обґрунтування методологічних засад, визначення концепції наукового дослідження.

РН 5. Критично оцінювати освітні системи, представлені в сучасній та історико-педагогічній практиці; застосовувати перевірені часом наукові

положення представників світової та української педагогічної думки у наукових дослідженнях і викладацькій діяльності.

РН 8. Здійснювати пошук наукової інформації, використовуючи різноманітні ресурси (архівні, бібліотечні, онлайн-ресурси тощо).

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	Разом	у тому числі				
		л	пр	лаб.	інд.	срс
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Історіографія історії педагогіки						
Тема 1. Історія педагогіки як наука. Історико-педагогічні студії	10	2	2	-	-	6
Тема 2. Історико-педагогічне джерелознавство	9	2	2	-	-	5
Тема 3. Педагогічна біографістика	11	2	4	-	-	5
Разом за змістовим модулем 1	30	6	8	-	-	16
Змістовий модуль 2. Історія освіти та педагогічної думки						
Тема 4. Історія класичної освіти. Філософсько-теологічна парадигма педагогіки	15	2	2	-	-	11
Тема 5. Реформаторська педагогіка на межі ХІХ – ХХ століть. Новітня історія освіти та педагогічної думки (ХХ – початок ХХІ століття)	15	2	2	-	-	11
Разом за змістовим модулем 2	30	4	4	-	-	22
Змістовий модуль 3. Теорія освіти та педагогічної науки						
Тема 6. Актуальні проблеми загальної педагогіки. Теорія виховання: методологічні і концептуальні основи	15	2	2	-	-	11
Тема 7. Теоретико-методологічні засади сучасної дидактики	15	2	2	-	-	11
Разом за змістовим модулем 3	30	4	4	-	-	22
Усього годин	90	14	16	-	-	60

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історіографія історії педагогіки

Тема 1. Історія педагогіки як наука. Історико-педагогічні студії

Характеристика історії педагогіки як науки. Предмет історії педагогіки. Загальнокультурне значення історії педагогіки. Становлення історії педагогіки як науки та етапи її розвитку.

Історико-педагогічні студії у XVIII ст.: Й. Бідерман “Старі та нові відомості про школи” (Галле, 1754); К. Мангельсдорф “Дослід викладу того, що впродовж тисячоліть було висловлено та зроблено відносно виховання” (Лейпциг, 1779).

Визначні історико-педагогічні студії у XIX ст. Історико-педагогічні праці у XIX ст. у Німеччині: Ф. Шварц “Наука виховання” (Лейпциг, 1813); Ф. Крамер “Історія виховання та викладання у їхньому всесвітньо-історичному розвитку” (Ельберфельд, 1836); Е. Ангальт “Нарис системи виховання в зв’язку з всесвітньою історією культури” (Єна, 1846); К. Раумер “Історія виховання і навчання від відродження класицизму до нашого часу” (Штутгарт, 1857); К. Шмідт “Історія педагогіки, викладена у всесвітньо-історичному розвитку” (1860–1862); О. Вільман “Дидактика як теорія освіти в її відношеннях до соціології та історії освіти” (Брауншвейг, 1882–1889); Т. Циглер “Історія педагогіки” (Мюнхен, 1895). Історико-педагогічні роботи у XIX ст. у Франції: Ж. Паро “Загальна історія педагогіки” (Париж, 1867); Г. Компейре “Історія педагогіки” (Париж, 1880); П. Венсан “Історія педагогіки” (Париж, 1885); П. Руссло “Історія педагогіки, на основі творів найважливіших педагогів, філософів та моралістів” (Париж, 1891).

Основні тенденції розвитку історії педагогіки у першій половині XX ст. Визначні історико-педагогічні студії у першій половині XX ст. (В. Дільтей, К. Хайльманн, Г. Веймер, П. Барт, А. Мессер, П. Монро, Р. Руїс та ін.). Провідні тенденції розвитку історико-педагогічної науки у другій половині XX – на початку XXI ст. Національні наукові школи з історії педагогіки. Історико-педагогічна наука в незалежній Україні. Акценти в сучасних історико-педагогічних студіях.

Тема 2. Історико-педагогічне джерелознавство

Історико-педагогічне джерелознавство як галузь наукового знання. Джерелознавство як складова педагогічних досліджень. Історико-педагогічні джерела (артефакти, документи, твори, спогади). Офіційні матеріали (законодавчі акти, постанови, навчальні плани, освітні програми, звіти тощо). Педагогічна спадщина (педагогічні твори, зібрання педагогічних творів, педагогічні бібліотеки, практичні напрацювання освітян). Періодична преса (газети, часописи, освітянські періодичні видання). Усні та речові джерела (спогади, предмети шкільного побуту, архівні документи тощо).

Методики пошуку і опрацювання історико-педагогічних джерел. Систематизація джерельної інформації. Зібрання педагогічних творів у XIX столітті (видання Ф. Манна, К. Ріхтера, Г. Лінднера та ін.).

Тема 3. Педагогічна біографістика

Педагогічна біографістика як галузь наукового знання. Біографічний метод в історико-педагогічних дослідженнях. Концепт “педагогічна персоналія”. Становлення і розвиток педагогічної біографістики в Україні. Педагогічна біографістика в європейській історії педагогіки.

Коменіана та її дослідження (С. Сомервілл Лорі, А. Гейбергер, М. Марков, Т. Флоринський, М. Даденков, Б. Мітюров, С. Литвинов та ін.).

Педагогічна спадщина Г. Песталоцці та її дослідження (Г. Компейре, М. Жюльєн, Ж. Паро, Г. Лесер, П. Наторп, Р. Бланко Санчес, М. Маккавейський, Я. Мамонтов, О. Музиченко, Й. Зільберфарб та ін.).

Дослідження педагогічних персоналій представників реформаторської педагогіки на межі ХІХ – ХХ століть (М. Монтезорі, О. Декролі, Р. Штайнер, Г. Кершенштейнер, Р. Зейдель, Л. Гурлітт, Г. Літц, Ф. Хінер та ін.).

Дослідження видатних педагогічних персоналій ХХ ст. (А. Макаренко, Я. Корчак, Д. Дьюї, В. Сухомлинський, П. Фрейре та ін.).

Маловідомі першоджерела української педагогіки. Вивчення педагогічної творчості і педагогічної спадщини визначних українських освітян.

Змістовий модуль 2. Історія освіти та педагогічної думки

Тема 4. Історія класичної освіти. Філософсько-теологічна парадигма педагогіки

Загальні риси розвитку освіти та педагогічної думки у стародавніх цивілізаціях. Зародження християнської традиції в освіті. Освіта й педагогічна думка у середньовічному суспільстві. Церковні школи. Схоластика. Лицарство та лицарське виховання. Європейські університети епохи середньовіччя. Освіта в епоху Ренесансу та Реформації. Народні школи. Світське виховання. Освітянські ідеї видатних педагогів-гуманістів (В. де Фельтре, Ф. Рабле, М. Монтень, Л. Вівес та ін.).

Розвиток освіти і педагогічної думки у ХVІІ – ХVІІІ ст. Значення просвітницько-педагогічних ідей в історії європейських держав. Педагогічні концепції епохи (Я. Коменський, Д. Локк, Ж. Руссо та ін.).

Розвиток освіти і педагогічної думки в європейських державах у ХІХ ст. Освіта та педагогічна думка в Наддніпрянській Україні у ХІХ ст. Педагогічна думка на західноукраїнських землях у ХІХ ст. Педагогічний рух у європейських країнах у ХІХ ст. Учительські семінарії. Європейські університети у ХІХ ст. Значимі педагогічні ідеї епохи (Г. Песталоцці, Й. Герbart, А. Дістервег, К. Ушинський та ін.).

Тема 5. Реформаторська педагогіка на межі ХІХ – ХХ століть. Новітня історія освіти та педагогічної думки (ХХ – початок ХХІ століття)

Зарубіжна педагогічна думка на межі ХІХ – ХХ ст. Основні напрями реформаторської педагогіки. Педагогічні ідеї “нового виховання” (Е. Демолєн, Р. Кузіне, О. Декролі, А. Фер’єр та ін.). Упровадження “нових шкіл” у державах Європи та Америки (Г. Літц, С. Редді, Е. Демолєн, П. Гехейєб, Г. Вінекен, Г.

Тоблер, О. Глекель, Ф. Хінер та ін.). Міжнародна Ліга нового виховання у 1920-х роках.

Педагогічні ідеї “вільного виховання” (Л. Гурлітт, Г. Шаррельман, М. Монтессорі та ін.). Вальдорфська педагогіка (Р. Штайнер). Експериментальна педагогіка (В. Лай, Е. Мейман, Е. Клапаред, А. Біне, Е. Торндайк, Р. Раск та ін.). Педологія (С. Холл, У. Кіпатрик та ін.). Прагматична педагогіка (Д. Дьюї, Е. Паркхерст, Г. Рагг та ін.). Педагогічні ідеї “громадянського виховання” та “трудової школи” (Г. Кершенштейнер, Р. Зейдель та ін.).

Європейська соціальна педагогіка як модерний реформаторський рух. Історичні лінії німецької соціальної педагогіки (П. Наторп, П. Бергеман, О. Вільман, Й. Трюпер та ін.). Розвиток іспанської соціальної педагогіки на межі ХІХ – ХХ ст. (М. Родригес-Навас, Х. Ортега-і-Гассет, Л. Паласіос, А. Посада та ін.).

Провідні тенденції розвитку освіти і педагогічної думки у ХХ – на початку ХХІ ст. Освітні реформи у європейських країнах у першій половині ХХ ст. Освітнє законодавство у європейських державах у першій половині ХХ ст. Основні педагогічні течії: педагогіка неотоїзму (Ж. Маритен, Ф. Ферстер та ін.); екзистенціалістська педагогіка (Ж. Сартр, Е. Шартъє та ін.); філософія освіти (В. Дільтей, Т. Літт, Е. Шпрангер та ін.); соціологічна педагогіка (Е. Дюркгейм, К. Маннгейм та ін.); соціальна педагогіка (А. Фішер, Г. Ноль, К. Вількер та ін.).

Освітні реформи у європейських та північноамериканських державах у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. Основні тенденції розвитку педагогічної науки у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. Педагогічні течії у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. Філософія освіти та освітологія. Екзистенціально-діалогічна традиція. Педагогічна антропологія. Європейська “критична педагогіка”. Латиноамериканська “педагогіка визволення”. Постмодерністська педагогіка.

Змістовий модуль 3. Теорія освіти та педагогічної науки

Тема 6. Актуальні проблеми загальної педагогіки. Теорія виховання: методологічні і концептуальні основи

Основні категорії педагогіки та їхнє концептуальне осмислення у ХХІ ст. Методологічні підходи в педагогіці: особистісний, діяльнісний, антропологічний, культурологічний, етнопедагогічний, компетентнісний, полісуб’єктний, парадигмальний, герменевтичний та інші.

Феномен освіти в історико-педагогічному дискурсі. Феномен освіти у різних педагогічних парадигмах (філософська-теологічна, соціалізаційна, інформаційна). Концепт “освіта” у межах філософсько-теологічної парадигми педагогіки. Нові вимоги до організації освіти у соціалізаційній (соціологічній) парадигмі педагогіки. Зміст освіти в інформаційній парадигмі педагогіки. Філософія освіти та педагогіка і їхня роль у соціально-культурних контекстах. Соціокультурні детермінанти розвитку сучасної освіти. Модерні освітні системи.

Закономірності розвитку і функціонування модерних освітніх систем. Національні системи освіти.

Концептуальне осмислення феномену виховання у педагогічній теорії ХХІ ст. Змінення мети і змісту виховання в історії педагогіки. Мета виховання в класичній педагогіці. Ексагогічний підхід до виховання душі людини. Зміст виховання в класичних педагогічних вченнях. Мета виховання в новітніх педагогічних концепціях. Організаційний підхід до виховання особистості людини. Технологічний підхід до виховання людини у масовому суспільстві. Зміст виховання в новітніх педагогічних концепціях. Зміст виховання в практиці нової української школи та новітньої української освіти. Ціннісні імперативи і детермінанти особистісно-орієнтованого виховання у сучасній освітній практиці.

Тема 7. Теоретико-методологічні засади сучасної дидактики

Основні категорії дидактики та їхнє концептуальне осмислення у ХХІ ст. Теоретико-методологічні підходи до освіти/навчання. Компетентнісний підхід в освіті/навчанні. Праксеологічний підхід в освіті/навчанні. Аксіологічний підхід в освіті/навчанні.

Історичні віхи розвитку світової дидактики. Змінення дидактичних підходів в історії педагогіки: класична; реформаторська; новітня педагогіка. Значення освітніх технологій у сучасній педагогічній практиці. Зразки реалізації освітніх технологій інтерактивного, проблемного, програмованого, персоналізованого навчання.

Педагогічна інноватика та освітні інновації. Цифрова дидактика. Цифровізація освітньої сфери. Використання інформаційних і комунікаційних технологій в освітньому процесі. Відкрите освітнє середовище. Етичні аспекти застосування штучного інтелекту в освітній сфері. Психолого-педагогічні умови організації сприятливого для особистісного розвитку освітнього середовища в інформаційному суспільстві.

Методи навчання

Викладання дисципліни «Історія та теорія освіти та педагогічної науки» передбачає інформаційно-ілюстративні, проблемні, дослідницькі завдання із застосуванням: презентацій лекційного матеріалу; кейсів; ситуаційних завдань. Під час лекцій аналізуються проблемні ситуації, зорганізується зворотний зв'язок з аудиторією шляхом формулювання запитань і стислих відповідей з обох сторін. Під час семінарських занять розглядаються теоретичні положення та їх практичне використання за допомогою кейсів та ситуаційних завдань відповідно до тематичного плану занять.

Форми та методи контролю навчальних досягнень

Поточний контроль: _____ усне і письмове опитування; індивідуальні завдання; доповіді; презентації виконаних завдань _____
 Підсумковий контроль: _____ екзамен _____.

Розподіл балів за темами:

		Поточне оцінювання та самостійна робота									Творча робота	Екзаме н	Сум а
		Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Змісто вий модуль 3					
Тем а	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10			
Бал и	10	7	9	10	7	9	9	9	9	10	25	100	

Критерії оцінювання результатів навчання

а) робота на практичному занятті	
усна відповідь на практичному занятті, доповідь	до 7 балів
активність (доповнення, запитання)	1 – 3 бали
б) самостійна робота	до 5 балів
в) творча робота	до 10 балів

Робота на практичному занятті оцінюється за такими критеріями:

7 балів – аспірант у повному обсязі опрацював програмовий матеріал, має глибокі та міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, робить аргументовані висновки, підкріплює теоретичні знання практичними прикладами;

6 балів – аспірант у повному обсязі опрацював програмовий матеріал, має глибокі та міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, робить аргументовані висновки, проте у відповіді наявні окремі неточності;

5 балів – аспірант у повному обсязі опрацював програмовий матеріал, має глибокі та міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, робить аргументовані висновки, проте у відповіді наявні окремі огріхи та неточності;

4 бали – аспірант в цілому опрацював програмовий матеріал, може відтворити основні положення навчального матеріалу, проте його відповідь неповна;

3 бали – аспірант може відтворити основні положення навчального матеріалу, його відповідь неповна, містить значні неточності;

2 бали – відповідь неповна, містить значні неточності, аспірант має лише приблизне уявлення про питання, що розглядається на занятті;

1 бал – відповідь студента фактично не розкриває зміст питання.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історіографія історії педагогіки	2
2	Історико-педагогічне джерелознавство	2
3	Педагогічна біографістика	4
4	Філософсько-теологічна парадигма педагогіки	2
5	Провідні тенденції розвитку освіти і педагогічної думки у ХХ – на початку ХХІ століття	2
6	Феномен освіти в історико-педагогічному дискурсі. Змінення мети і змісту виховання в історії педагогіки	2
7	Теоретико-методологічні підходи до освіти/навчання	2
	Разом	16

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

№	Назва теми	Кількість годин
1	Історико-педагогічні роботи у ХІХ ст. у Франції: П. Венсан	6

	<p>“Історія педагогіки” (Париж, 1885); П. Руссло “Історія педагогіки, на основі творів найважливіших педагогів, філософів та моралістів” (Париж, 1891).</p> <p>Національні наукові школи з історії педагогіки.</p> <p>Історико-педагогічна наука в незалежній Україні.</p>	
2	<p>Усні та речові джерела (спогади, предмети шкільного побуту, архівні документи тощо).</p> <p>Зібрання педагогічних творів у ХІХ столітті (видання Ф. Манна, К. Ріхтера, Г. Лінднера та ін.).</p>	5
3	<p>Маловідомі першоджерела української педагогіки.</p> <p>Вивчення педагогічної творчості і педагогічної спадщини визначних українських освітян.</p>	5
4	<p>Церковні школи. Схоластика. Лицарство та лицарське виховання. Європейські університети епохи середньовіччя. Освіта в епоху Ренесансу та Реформації. Народні школи. Світське виховання. Освітнянські ідеї видатних педагогів-гуманістів (В. де Фельтре, Ф. Рабле, М. Монтень, Л. Вівес та ін.).</p> <p>Освіта та педагогічна думка в Наддніпрянській Україні у ХІХ ст. Педагогічна думка на західноукраїнських землях у ХІХ ст.</p>	11
5	<p>Вальдорфська педагогіка (Р. Штайнер). Педологія (С. Холл, У. Кілпатрик та ін.). Прагматична педагогіка (Д. Дьюї, Е. Паркхерст, Г. Рагг та ін.). Педагогічні ідеї “громадянського виховання” та “трудової школи” (Г. Кершенштейнер, Р. Зейдель та ін.).</p> <p>Освітнє законодавство у європейських державах у першій половині ХХ ст.</p> <p>Освітні реформи у європейських та північноамериканських державах у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. Філософія освіти та освітологія. Педагогічна антропологія. Європейська “критична педагогіка”.</p>	11
6	<p>Методологічні підходи в педагогіці: особистісний, діяльнісний, антропологічний, культурологічний, етнопедагогічний, компетентнісний, полісуб’єктний, парадигмальний, герменевтичний та інші.</p> <p>Модерні освітні системи. Закономірності розвитку і функціонування модерних освітніх систем. Національні системи освіти.</p> <p>Зміст виховання в практиці нової української школи та новітньої української освіти. Ціннісні імперативи і детермінанти особистісно-орієнтованого виховання у сучасній освітній практиці.</p>	11

7	Значення освітніх технологій у сучасній педагогічній практиці. Зразки реалізації освітніх технологій інтерактивного, проблемного, програмованого, персоналізованого навчання. Використання інформаційних і комунікаційних технологій в освітньому процесі. Відкрите освітнє середовище. Етичні аспекти застосування штучного інтелекту в освітній сфері.	11
	Разом	60

Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Перелік рекомендованих джерел із курсу.
3. Методичні матеріали до практичних занять.
4. Мультимедійні презентації та інші матеріали до лекційних занять.

Матеріально-технічне забезпечення

Для організації освітнього процесу використовується комп'ютерна техніка, мультимедійні проєктори та методичні матеріали.

Рекомендовані інформаційні джерела

Основна література

1. Бондар В. І. Дидактика: підручник. Київ: Либідь, 2005. 264 с.
2. Волкова Н. П. Історія українського шкільництва та педагогіки: навч. посібник. Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2003. 60 с.
3. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич: Коло, 2006. 326 с.
4. Грицай Ю. О. Теорія навчання (дидактика): навч. посібник. Миколаїв: Іліон, 2007. 216 с.
5. Гупан Н. М. Історіографія розвитку історико-педагогічної науки в Україні. Київ: Київ. ін-т внутр. справ при Нац. академії внутр. справ України, 2000. 222 с.
6. Загальна педагогіка: лекції / авт.-упоряд. Е. І. Федорчук, В. В. Федорчук. Кам'янець-Подільський: Вид. ПП Зволейко, 2007. 284 с.
7. Загальна педагогіка та історія педагогіки: підручник / К. В. Аймедов. Київ: Слово, 2014. 348 с.

8. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки: навч. посібник. Херсон: Олді-Плюс, 2020. 192 с.
9. Задорожна-Княгницька Л. В. Історія педагогіки: навч. посібник. Херсон: Олді-Плюс, 2020. 364 с.
10. Зайченко І. В. Історія педагогіки: навч. посіб.: у 2 кн. Київ: Слово, 2010.
11. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник. Київ: Ліра-К, 2016. 608 с.
12. Інтегративно-діяльнісна педагогіка / Т. О. Пушкарьова, О. М. Топузов. Київ: Педагогічна думка, 2019. 303 с.
13. Історія зарубіжної педагогіки: конспект лекцій / Упорядники: Л. В. Маляр, М. І. Кухта. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2020. 64 с.
14. Історія педагогіки: навч. посіб.: у 2 ч. Умань: Сочінський М. М. вид., 2020.
15. Історія педагогіки: навч. посіб. / Білецька С. В. та ін. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2008. 543 с.
16. Кузьмінський А. І. Педагогіка: підручник. Київ: Знання, 2007. 447 с.
17. Левківський М. В., Пашенко Д. І. Історія педагогіки. Київ: Центр учб. літ., 2017. 377 с.
18. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посібник. Харків: ОВС, 2002. 400 с.
19. Любар О. О. Історія української школи і педагогіки: навч. посібник. Київ: Знання, 2006. 477 с.
20. Максимюк С. П. Педагогіка. Київ: Кондор, 2009. 670 с.
21. Малихін А. О. Історія педагогіки в схемах, таблицях, ілюстраціях: посібник. Харків: ПромАрт, 2019. 347 с.
22. Марушкевич А. А., Спіцин Є. С. Педагогіка: підручник. Київ: Київський університет, 2019. 383 с.
23. Мосіяшенко В. А. Історія педагогіки України в особах: навч. посіб. для вищ. пед. навч. закл. Суми: Університетська книга, 2005. 266 с.
24. Москаленко А. М. Історія вітчизняної педагогіки: навч. посібник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2015. 303 с.
25. Педагогіка: навч. посіб. / К. А. Глянєнко, М. А. Соснова. Кропивницький: Поліум, 2021. 106 с.
26. Педагогіка: навч. посіб. / уклад. І. В. Ковальчук. Чернівці: Рута, 2018. 427 с.
27. Педагогіка / за ред. І. Ф. Прокопенка. Харків: Фоліо, 2015. 572 с.
28. Проніков О. К. Історія педагогіки: курс лекцій. Київ: Слово, 2015. 434 с.
29. Розман І. І. Педагогічна біографістика: навч. посібник. Мукачево: Рік-У, 2020. 187 с.

30. Сбруєва А. А. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: навч. посіб. Суми: Мрія, 2015. 248 с.
31. Синявська О. О. Історія освіти і науки в Україні: навч. посібник. Одеса: ОНУ, 2022.
32. Скільський Д. Історія зарубіжної педагогіки: посібник. Київ: Смолоскип, 2011. 376 с.
33. Супрун М. О. Педагогіка: підручник для духовних і світських закладів освіти. Київ: КДА, 2018. 400 с.
34. Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн.: навч. посіб. / ред. О. В. Сухомлинська. Київ: Либідь, 2005.
35. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посібник. Київ: Академія, 2005. 560 с.

Допоміжна література

1. Антологія текстів з реформування освіти в Україні: програми, концепції, проекти (1991–2017): хрестоматія / упоряд. О. В. Сухомлинська та ін. Київ; Вінниця: Твори, 2019. 527 с.
2. Барбашова І. А. Загальні основи педагогіки: навч. посібн. Бердянськ, 2009. 196 с.
3. Березівська Л. Д. Педагогічний дискурс про реформування загальної середньої освіти в Україні (XX – початок XXI ст.): хрестоматія. Вінниця: Твори, 2024. 591 с.
4. Березюк О. С. Дидактика: теорія і практика: навч.-метод. посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 255 с.
5. Бех І. Д. Особистість у саяві духовності. Чернівці: Букрек, 2021. 243 с.
6. Бойко А. М. Виховання людини: нове і вічне: методолого-теоретичний і практичний коментар, статті, виступи, рецензії. Полтава: Техсервіс, 2006. 568 с.
7. Васькович Г. Кершенштайнер і українська педагогіка. Рукопис. Мюнхен, 1970. 172 с.
8. Вибрані педагогічні твори: у трьох томах. Т. 1. Велика дидактика / Ян Амос Коменський; під ред. з біограф. нарисом і примітками проф. Красновського А. Л. Київ: Рад. школа, 1940. 248 с.
9. Волошин А. І. Коротка історія педагогіки для учительських семінарій. Ужгород, 1923. 84 с.

10. Галів М. Атрибуція джерел в історико-педагогічних дослідженнях українських учених (друга половина XIX – кінець XX ст.). *Молодь і ринок*. 2023. № 2 (210). С. 7–12.
11. Ганаба С. О. Філософія дидактики: контексти, стратегії, практики: монографія. Київ: Університетська книга, 2014. 334 с.
12. Голубнича Л. О., Каданер О. В. Класифікація сучасних джерел педагогічної історіографії. *Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія»*. Харків, 2020. Вип. 63. С. 19–31.
13. Гончар І. Г. Ідеї вільного виховання: здобутки минулого і виклики сьогодення. Умань: Сочінський М. М., 2022. 221 с.
14. Готалов-Готліб А. Г. Нові школи в Німеччині (з особистих спостережень). Одеса: Держвидав України, 1927. 172 с.
15. Даденков М. Ф. Історія педагогіки. Київ: Радян. шк., 1947. 324 с.
16. Джаман Т. В. Історія педагогіки України: навч. посіб. Львів: Новий світ-2000, 2018. 286 с.
17. Дидактика: теорія і практика: зб. наук. праць / за наук. ред. Г. О. Васьківської. Київ: Педагогічна думка, 2018. 161 с.
18. Дичківська І. М. Педагогіка М. Монтесорі: виклики сучасності. Рівне: Волинські обереги, 2022. 383 с.
19. Дічек Н. П. А. Макаренко і світ: аналіз англомовних студій. Київ: Наук. світ, 2005. 303 с.
20. Дічек Н. П. Методологічні аспекти модернізації вітчизняних історико-педагогічних досліджень. *Педагогіка і психологія*. 2014. № 2 (83). С. 67–75.
21. Дічек Н. П. Біографічний метод як інструмент дослідження вітчизняної історії педагогіки. *Шлях освіти*. 2001. № 4. С. 15–19.
22. Духовно-моральне виховання дітей в історії педагогіки та вітчизняної школи: монографія / І. Л. Сіданіч, О. П. Кислашко. Київ: Дорадо-Друк, 2012. 495 с.
23. Завгородня Т. К. Проблеми педагогіки: історія, сучасність, перспективи. Івано-Франківськ: б.в., 2008. 428 с.
24. Завгородня Т., Стражнікова І. Дослідження персоналій Західної України 1920-х років та їх внесок у розвиток української педагогіки. *Історико-педагогічний альманах*. 2012. № 2. С. 36–39.
25. Зайченко Н. І. Педагогічні студії Лоренсо Лузуріяги. І. Компаративно-педагогічні пошуки Лоренсо Лузуріяги “іспанського” періоду: монографія. Київ: Вид. Ямчинський О. В., 2024. 175 с.

26. Зайченко Н. І. Сенси освіти в іспанському регенераціоністському дискурсі 1898–1914 років: монографія. Київ: ФОП А. В. Ямчинський, 2020. 202 с.
27. Зайченко Н. І. Теоретичні основи духовного виховання в іспанській педагогіці на зламі століть XIX і XX: монографія. Київ: ФОП О.В. Ямчинський, 2021. 208 с.
28. Зайченко Н. І. Декотрі іспанські історико-педагогічні праці (1890–1910-і роки). *International Scientific and Practical Conference “Science, Education, and Social Practice: Interdisciplinary Research and Development Perspectives”*: Conference Proceedings (Chicago, USA, January 31, 2026). Chicago, USA: Golden Quill Publishing, 2026. P. 6–9.
29. Зайченко Н. І. Іспанські переклади історико-педагогічних праць (1890–1910-і роки). *International Scientific and Practical Conference “Current Issues, Problems, and Prospects for the Development of Science, Education, Technology, and Society”*: Conference Proceedings (Boston, USA, February 10, 2026). Boston, USA: Golden Quill Publishing, 2026. P. 13–15.
30. Зільберфарб Й. Песталоцці і революція. Харків: Рад. шк., 1932. 111 с.
31. Історія зарубіжної педагогіки: тексти для вивчення курсу; уклад. Н. І. Белкіна та ін. Ніжин: Вид. НДПУ ім. М. Гоголя, 2004. 287 с.
32. Історія педагогіки: лекції та хрестоматія / авт.-упоряд. Е. І. Федорчук, В. В. Федорчук. Кам'янець-Подільський: Вид. ПП Зволейко, 2007. 320 с.
33. Історія української школи і педагогіки: хрестоматія / уклад. О. О. Любар. Київ: Знання, 2005. 767 с.
34. Квас О. В. Дитиноцентризм у науках про виховання: історичний аспект: монографія. Дрогобич: РВВ Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка, 2011. 302 с.
35. Кириченко В. В. Особистість у сучасному інформаційному суспільстві. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2020. 244 с.
36. Кушнір В. М. Януш Корчак та Василь Сухомлинський: дві постаті гуманістичної педагогіки: монографія. Умань: Візаві, 2020. 182 с.
37. Майборода В. К. Проблеми розвитку праксеологічних умінь майбутніх компетентних фахівців вищої школи України. *Вища освіта України*. 10/2012. № 4. С. 31–36.
38. Малафіїк І. В. Дидактика новітньої школи. Київ: Слово, 2015. 630 с.
39. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина XIX – XX ст.): хрестоматія / упоряд. Л. Д. Березівська. Київ: Науковий світ, 2003. 418 с.

40. Мамонтов Я. А. Хрестоматія сучасних педагогічних течій. Харків: Держ. вид-во України, 1926. 635 с.
41. Мартиненко С. М. Загальна педагогіка: навч. посібник. Київ: МАУП, 2002. 176 с.
42. Медвідь Л. А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: навч. посібник. Київ: Вікар, 2003. 335 с.
43. Мітюров Б. Н. Педагогічні ідеї Яна Коменського на Україні. Київ: Рад. шк., 1971. 108 с.
44. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. Київ: Вища школа, 2007. 629 с.
45. Музиченко О. Ф. Сучасні педагогічні течії в Західній Європі і Америці. Київ: Всеукр. коопер. вид. союз, 1919. 109 с.
46. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Київ: МОН України, 2016. 40 с.
47. Овчарук О. Особистість у просторі культури: навч. посіб. Київ: НАКККіМ, 2019. 135 с.
48. Окса М. М. Історія педагогіки України: навч.-метод. посібник. Мелітополь: 2001. 36 с.
49. Ольчак-Ронікер Й. Януш Корчак. Сторінками бібліографії; пер. з пол. А. Павлишин. Київ: Дух і літера, 2012. 504 с.
50. Особистість в умовах суспільних трансформацій: становлення та розвиток / Вержиховська О. М. та ін. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2018. 219 с.
51. Пальчевський С. С. Педагогіка: навч. посібник. Київ: Каравела, 2012. 576 с.
52. Пантюк М. Дидактика: конспект лекцій та опорні схеми: навч. посібник. Дрогобич: РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2010. 317 с.
53. Педагогіка ХХІ століття: сучасний стан та тенденції розвитку / Ворожбіт-Горбатюк В. В. та ін. Львів; Торунь: Ліга-Прес, 2021. 498 с.
54. Песталоцці: вибрані твори / за ред. проф. М. І. Гордієвського, А. Г. Готалова-Готліба, В. О. Чудновцева. Одеса: б.в., 1928. 165 с.
55. Растрігіна А., Іваненко Н. Педагогіка свободи в парадигмальному просторі сучасної освіти і виховання. Дніпро: Середня Т. К. вид, 2021. 497 с.
56. Розвиток освіти і педагогічної думки на Україні (X – початок ХХ ст.): нариси / ред. кол. М. Д. Ярмаченко та ін. Київ: Рад. шк, 1991. 381 с.
57. Розман І. І. Українська педагогічна біографістика (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): монографія. Ужгород: Тов. Рік-У, 2020. 616 с.
58. Русова С. Ф. Нова школа соціального виховання. Катеринослав: Укр. вид-во в Катеринославі, 1924. 150 с.

59. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручник. Київ: Грамота, 2013. 503 с.
60. Сікорський П. І. Нова педагогіка: підручник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. 538 с.
61. Сірополко С. Історія освіти в Україні; ред. Ю. Вільчинський, Л. Масенко. Київ: Наукова думка, 2001. 912 с.
62. Сміт Д. Ян Амос Коменський: завбачливий реформатор шкільної освіти. Київ: МАРХО, 2016. 111 с.
63. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем. Київ: АПН, 2003. 67 с.
64. Теоретико-методологічні основи модернізації навчання: компетентнісний підхід / Г. С. Юзбашева та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2020. 351 с.
65. Терентьєва Н. О. Розвиток університетської освіти в Україні: історія, сучасність, тенденції: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2015. 427 с.
66. Томчук М. І. Педагогіка: навч. посібник для дистанційного навчання. Київ: Університет «Україна», 2007. 193 с.
67. Тюріна Т. Г. Духовна педагогіка: витоки, сутність і перспективи розвитку. Львів: Сполом, 2000. 276 с.
68. Удод О. Українська історична дидактика: академічний дискурс: монографія. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2016. 213 с.
69. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори. У двох томах. Київ: Рад. школа, 1983.
70. Федчишин Н. О. Герbartіанська педагогіка в німецькомовних країнах: теорія і практика: монографія. Ч. 1. Тернопіль, 2015. 625 с.
71. Філософія освіти: навч. посіб. / В. П. Андрущенко та ін. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. 341 с.
72. Хмельницька О. С. Педагогіка. Історія педагогіки: навч.-метод. посібник. Переяслав: Домбровська Я. М., 2021. 221 с.
73. Цибулько О. С. Історико-педагогічні ідеї виховання духовності особистості в Україні у II половині XX – на початку XXI століття. Харків: Панов А. М., 2020. 323 с.
74. Чайка В. М. Основи дидактики. Київ: Академвидав, 2011. 240 с.
75. Чопик Ю., Стражнікова І. Зарубіжна реформаторська педагогіка в оцінках українських науковців другої половини XX – початку XXI століття. Івано-Франківськ: НАІР, 2017. 263 с.

76. Юркевич П. Д. Читання про виховання; пер. Ліліана Кудрик. Львів: Априорі, 2021. 219 с.
77. Якса Н. В. Педагогічні теорії, системи й технології. Загальні основи педагогіки, дидактика, теорія виховання: курс лекцій. Житомир: б. в., 2005. 251 с.
78. Янченко Т. В. Педологія в Україні та зарубіжжі: теорія і практика: монографія. Чернігів: Десна Поліграф, 2016. 447 с.
79. Ярмаченко М. Д. Стан і завдання досліджень в галузі історії педагогіки. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету*. Кам'янець-Подільський, 2002. Вип. 3: Історія педагогіки у структурі професійної підготовки вчителя. Т. 1. С. 3–6.
80. Barth P. Die geschichte der erziehung in soziologischer und geistesgeschichtlicher beleuchtung. Leipzig: O.R. Reiland, 1911. 620 p.
81. Bergemann P. Soziale Pädagogik auf erfahrungswissenschaftlicher Grundlage und mit Hilfe der induktiven Methode als universalistische oder Kultur-Pädagogik dargestellt. Gera: Druck und Verlag von Theodor Hofmann, 1900. 615 p.
82. Claparede E. Experimental Pedagogy and the Psychology of the Child. Longmans, Green and Co, 1911. 332 p.
83. Compayre G. The history of pedagogy. 5th ed. London: Swan Sonnenschein y Co, 1903. 598 p.
84. Dilthey W. Historia de la pedagogia. Buenos Aires: Ed. Losada, 1960. 199 p.
85. Durkheim E. Education et sociologie. Paris: Librairie Felix Alcan, 1922. 158 p.
86. Hailman W. N. Twelve lectures of the history of pedagogy, delivered before the Cincinnati Teachers' Association. New York: American Book Company, 1874. 130 p.
87. Lay W. Experimental pedagogy: With particular reference to education through activity. Prentice-Hall, 1936. 371 p.
88. McCormick P. History of education. Washington: The Catholic education press, 1915. 402 p.
89. Messer A. Historia de la pedagogia. Barcelona: Editorial Labor, 1930. 434 p.
90. Monroe P. A brief course in the history of education. New York: Macmillan, 1907. 409 p.
91. Monroe P. Syllabus of a course of study on the history and principles of education. New York: Macmillan, 1911. 87 p.
92. Natorp P. Pestalozzi. Sein Leben und seine Ideen. Leipzig: Teubner, 1909. 134 s.
93. Natorp P. Sozialpädagogik: Theorie der willenserziehung auf der grundlage der gemeinschaft. Stuttgart: F. Frommann (E. Hauff), 1899. 352 p.

94. Painter F. V. N. A history of education. New York: D. Appleton and Company, 1890. 335 p.
95. Rusk R. Introduction to Experimental Education. Creative Media Partners LLC, 2015. 316 p.
96. Schmidt K. Geschichte der Padagogik, dargestellt in weltgeschichtlicher Entwicklung und im organischen Zusammenhang mit dem Kulturleben der Volker Die Geschichte der Pädagogik von Christus bis zur Reformation. Gothen, 1869. 496 p.
97. Willmann O. Didaktik als bildungslehre nach ihren beziehungen zur socialforschung und zur geschichte der bildung. Braunschweig: F. Vieweg und sohn, 1882. 422 p.; Willmann O. Didaktik als bildungslehre nach ihren beziehungen zur socialforschung und zur geschichte der bildung. Braunschweig: F. Vieweg und sohn, 1889. 545 p.
98. Zaichenko N. I. Two paradigms in the history of pedagogy. *Actual Issues of Modern Science. European Scientific e-Journal*. Ostrava, 2025. Vol. 37. P. 103–109.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/>.
2. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. <http://www.mon.gov.ua/> – сайт Міністерства освіти та науки України.
4. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
5. <https://nlu.org.ua/> – Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого.
6. <https://dnpb.gov.ua/ua/> – Державна науково-педагогічна бібліотека імені В.О. Сухомлинського.
7. <https://pmu.in.ua/> – Педагогічний музей України.